

Hikâyede Kadın Kahramanların Ruh Hâllerinin Tasvirine Dair Bazı Tespitler

Some Observations On The Depictions Of Mental Still, The Story Of The Heroines

Paşacan KENCAYEVA*

Dede Korkut, 2016/10: 43-50

Öz

Makalede Modern Özbek ve Türk hikâyeleri örneğinde kadın ruhunun tasviri meselesi incelenmiştir. Nazar Eshonqulov, Salomat Vafo, Jamila Ergasheva ve Füzuzan gibi öykücülerin hikâyelerinde kadın karakteri, onların duyguları, birer kahraman olarak onların hayatın türlü zorluklarıyla karşı karşıya kalmaları, kahramanlar üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Hikâye kahramanları arasındaki anlaşmazlıklar çoğu hâllerde hayat problemleri zeminine kurulmuştur. İnceleme yapılan hikâyelerdeki yazarlar, rüya, hayal, simgesel ifade ve tasvirleri hikâyenin anlam ve şekline uygun hâlde kullanarak kahramanın ruh hâlini yansıtmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca makalede kadının hayatındaki küçük hadiselerin zeminindeki incelikler farklı vasıtalar yardımıyla etkili bir şekilde anlatıldığı araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk edebiyatı, Özbek edebiyatı, hikâye, kadın ruhu, tasvir, ifade, karşılaştırmalı analiz, hayal, simge, mahiyet.

Abstract

In this paper, the subject of the description of the psychology of women in Uzbek and Turkish modern stories have been studied. The female character in the stories of modern story tellers such as Nazar Eshonqulov, Salomat Vafo, Jamila Ergasheva and Füzuzan and their feelings as well as heroes who face different challenges have been analyzed using a comparative method. The conflict between the heroes of the stories are usually based on daily problems. The writers try to reflect the psychology of the hero by using dreams, imagination, symbolism and description suitable for the meaning and genre of the story. In addition, the effective narration of small details in the events that women experience in a lifetime using different methods have been studied.

Keywords: Turkish literature, Uzbek literature, story, psychology of women, description, expression, comparative analysis, dream, imagination, symbolism, content

* Dr. Taşkent Devlet Şarkşinaslık Enstitüsü Araştırmacısı.

Giriş

XX. yüzyılın başlarındaki Özbek edebiyatında aynı kaderi paylaşan kadınlar farklı türdeki eserlerde kaleme alınmıştır. Çolpan'ın "Qor Qo'ynida Lola" (Kar Koynunda Lâle) hikâyesinde Şerafethan ve "Kecha va Kunduz" (Gece ve Gündüz) romanında Zebi; bazı yönleriyle Abdullah Kadiri'nin "Mehrobdan Chayon" (Mihraptaki Akrep) romanındaki Rânâ, Hamza Hekimzâde Niyazî'nin "Boy ila Xizmatchi" (Zengin ile Hizmetçi) eserinde Cemile, Aybek'in "Qutlug' Qon" (Kutlu Kan) romanında Gülnâr ve Unsınay, Abdulla Kahhar'ın *Dahshat* (Korku) (Yelok, 2012: 55-58) adlı hikâyesinde Unsın gibi kahramanlar, kaderleri hemen hemen aynı olan karakterlerdir. Söz konusu eserlerdeki karakterler arası ilişkilere farklı açılardan bakılsa bile mahiyet değişmez (Hasanov, 2007: 16).

Günümüze ait modern hikâyelerde de benzer bir hayatı yaşayan ve bir akibete uğrayan kadınlar hayatın muhtelif hadiseler örneğinde ele alınmaktadır. Bunlar, esas itibarıyla hayatta yollarını şaşırarak acılı ve zorlu bir hayat süren kadınlardır. Bu mahiyetteki kadın kahramanlar, hayatın akışı içerisinde daima doğru yolu bulmaya çalışır ama bulamazlar. Günümüz hikâyelerinde sıradan, alçakgönüllü, çalışkan Özbek kadınının manevî ve ruhî dünyası farklı renklerle ifade edilir, kadın gönlünün ince tarafları maharetle ortaya konulur. Kadının en ince ve saf duygularına dikkat edilerek kahramanın içindeki "sırlı" duygular açığa vurulur. Kadının ruh dünyasının analizinde her sanatçı maharetini kaleminin hüneri çerçevesinde ortaya koyar.

Modern Özbek öykücülüğünde kadın ruhunun tasviri Nazar Eshonqulov'un "Ochilmagan Eshik" (Açılmamış Kapı) (Eshonqulov, 2005: 58-73), Jamila Ergasheva'nın "Kuzatuv" (Uğurlama) (Ergasheva, 2004: 222-230), Salomat Vafo'nun "Unutilgan Ayol" (Unutulan Kadın) (Vafo, 2004: 189-194) hikâyeleri esasında bu makalede incelendi. Ahlakî ve yaşamsal özelliğe sahip her üç hikâyede de küçük bir hayat hadisesinin hassas yönleri anlatılmaktadır. Yazarlar, meselenin birçok insanın dikkat etmediği yanlarına dikkat çeker ve ele aldıkları problemleri her kahramanın bakış açısı ve ruh dünyasına uygun şekilde analiz ederler.

Hikâyelerdeki ortak nokta, öncelikle eserlerin basit, akıcı ve sade bir dille ifade edilmiş olmalarında ve hadiseleri derinlemesine keşfetmelerinde görülür. Hikâyelerde, kahramanın çaresiz ve zor durumlardaki ruhsal acıları, hayat ve edebiyat mantığına uygun biçimde anlatılır. Bu özelliklerinin yanı sıra ruh hâlinin beyanı, kahramanın davranışlarının örneklendirilmesi ve sanatsal analiz açısından birbirinden farklılık taşır. Her üç hikâyenin ana karakteri kadındır ve onların her biri karakter itibarıyla farklı özelliklere sahiptir.

Ochilmagan Eshik adlı hikâyenin kahramanı olan Gelin, sıradan, mütevazı, utangaç, vaktiyle sevmiş ve sevilmiş ama evlat sahibi olamadığı için kocasından uzaklaşarak yalnızlaşan, bu sıkıntılar içerisinde de kalbi sonsuz şüphelerle dolmuş bir şekilde bunlarla kıvranan masum bir kadındır. Onun karakterinde içli bir ruh güçlüdür ve hayatı feci son bulur. Nazar Eshonqulov kahramanın dertli, hüznü ve umutsuz halini hayat, hayal, rüya karışıklığıyla tasvir eder. Simgesel tasvir tekniğinden maharetle yararlanır.

Kuzatuv adlı hikâyenin kahramanı olan Mahkemtaş da çocuk sahibi olamamanın verdiği ıstırapla mahzun ama cüretkâr ve sağduyulu bir kadındır. Günlük kırgınlıklar

ve boş kıskançlıklar sonucunda ortaya çıkan kavgalara rağmen onunla kocası arasındaki bağ kopmamıştır. O her şeye rağmen kocasından ayrılmak istemez. Bu hikâyesinde Jamila Ergasheva, kadının ruh hâlini yine onun hatırasına dayanarak tasvir eder.

Unutilgan Ayol adlı hikâyede müstakil bir isimle adlandırılmayan ama eserde Gunohkor Ayol olarak bahsedilen kahraman, yanlış yollara girerek günaha batmış ama kendi isteğiyle evladını kurban ederken yaptıklarından pişman olarak tövbe eden bir karakterdir. Bu eserdeki Gunohkor Ayol, yaşadıklarını ve yaptıklarını analiz eder ve bunlardan dolayı pişman olur. Kurban vermekte olduğu çocuğu içini acıtır. Benliğini anlar ve ruhça temizlenir. Salomat Vafo, eserinin mahiyetini kahramanın dilinden beyan eder.

Hikâyelerde kahramanın ruhunda meydana gelen iç çatışmalar çok net tasvir edilir. Kahramanın ruhundaki fikirler çatışması, psikolojik mücadele onun gerçek hayatındaki zorluklar ve şiddetle doğrudan ilişkilidir. Nazar Eshonqulov'un *Ochilmagan Eshik* hikâyesinde gelinin hazin ve dertli hâli okuyucuya etkili bir şekilde ulaştırılır. Kadın, yeni gelirken çok sevildiği, kocasının ihtiraslı aşkında boğulduğu anların hasretini çeker. Yazar, geçen zaman içerisinde ikisinin arasından kaybolan aşkı "...otlar arasında kaybolan iğne"ye benzetir. Kocasının yeni evli oldukları dönemdeki anlarını hatırlarken o yakışıklı ve şen delikanlının yerini soğuk ve somurtkan bir erkeğin aldığını görür ve adeta ürperir. Kocasının gün geçtikçe kaba, sert, dikenli olmasını hayatlarına giren "şehirli kadın"lardan bilir. O, ne yapıp edip kocasıyla arasındaki şüphe ve kırgınlıkları ortadan kaldırmaya, böylece aralarında yeniden güven sağlamaya, sadakat oluşturmaya ve aralarındaki aşkı geri getirmeye çalışır. Ancak ne yaparsa yapsın nafi değildir. O bunları yapmaya çalışsa da kocası gün geçtikçe daha da huysuzlaşmaktadır ve kendisine karşı da daha lakayt davranmaktadır. O artık "... bütün evi, bahçeyi, köyü, dünyayı sarsan acı hıçkırığını" (Eshonqulov, 2005: 60), içine yutup dişini sıkarak yaşamak zorundadır. Bunlar da hikâye kahramanının kalbinde bütün dünyaya yetecek kadar acı, elem ve hüznün olduğunu gösterir. Bu hayatta onun derdini dinleyen ve onu anlayan kimse yoktur. O, yalnızdır. Onun kalbini sarsan bu acılar sonunda hayatının feci son bulmasına neden olur. Nazar Eshonqulov, kadının dünyasını anlamaya çalışarak onun iç dünyasında yaşadıklarını anlamaya, kalbinin derinliklerinde sakladığı dert dalgalarını hissetmeye ve bunu okurlara anlatmaya çalışır. Bunun yapmak için de iç çatışma tekniğinden ustaca yararlanır. Abdukayum Yoldaşev'in "Bir Tun va Bir Umr" (*Bir Gece ve Bir Ömür*) hikâyesindeki karakterlerin kaderi de *Ochilmagan Eshik* hikâyesindeki gibi karmaşıktır. Eserdeki kadın karakterler de hayat şekilleri ve yaşadıkları çerçevesinde bakıldığında birbirine yakındır. Ana karakter Ömerali evinde onu bekleyen karısını bir anda tercüman kız Güzel'e değişir. Ömerali, Güzel için kendisine bütün ömrünü adamaya hazırken karısını hemen boşar. Yazar, bu tabloyu şu şekilde anlatır: " Üç kere boşsun! Üç kere boşsun! Üç kere boşsun!"

Ömerali bahçe kapısını yavaşça kapadıktan sonra eyvanda duran Nergize oracığa yığıldı ve dişlerini sıkarak hıçkırığa boğuldu..." (Yo'ldash, 2007: 50). Bir kadının içinden acı çekmesi bundan daha kötü olamaz. Çünkü erkeği ve çocuk çocuğu için ömrünü feda eden bir kadın bundan daha kötü aşığılanamaz!

Jamila Ergasheva'nın *Uğurlama* hikâyesinde de kadının çektiği acıların ele alınmasında iç çatışma önemli yer tutmuştur. Vefat eden ninesini son yolculuğuna uğurlamak için gelen Mahkemtaş bir hafta önce ninesinin evine geldiğini hatırlar. Ninesinin evine son kez geldiği o mahcup edici günü hatırlarken gönlündeki elem

boğazına tıkanır. O geldiğinde ninesi sevinçten havalara uçmuştur. Ancak bu durum, onun kocasının işten dönmesiyle ortadan kalkar ve bunun yerini ağır bir acı alır. Bu tabloda okuyucu ailedeki kırgınlık ve rahatsız edici hayat tarzıyla tanışır. Damat çok nadiren evlerine gelen nineye saygı da göstermeyip tekrar kavga çıkarır. Torununun ne kadar zor bir yaşam sürdüğünü anlayan ninenin sadece “Sana da Allah mutluluk vermişti ya!” demesiyle aradaki anlaşmazlığın evlatsızlık problemi olduğu anlaşılır.

Mahkemtaş iç dünyasında yaşanan zıtlıklar sebebiyle ruhî yönden acı çeker. Ortaya çıkan nahos durum için kocasını suçlarken kalbindeki yaralar da içini daha çok acıtmaya başlar. Kocasına kendisinin de bilmediği bir bağla bağlandığını hisseder. Hikâye kahramanı dışarıdan sakın görünse de içinde ciddî bir ruhî mücadele devam etmektedir.

Bu hikâyelerde karakterlerin hayal ve arzularına ayrı önem verilir. *Ochilmagan Eshik* hikâyesinde gelinin duyguları hayat ve hayalle uygun hâlde tasvir edilir. Onun hayalleri gökyüzü kadar temizdir. Gelin kendine teselli olabilecek dünyayı çoktan yaratmıştır ve o “... genç kızken hayalinde yarattığı masalımsı bembeyaz dünyaya gitmeyi, orada kraliçeler gibi mutlu ve sakın bir hayat sürmeyi, birbirinden güzel ve mert pehlivan şehzadeler doğurmayı arzu eder.” (Eshonqulov, 2005: 65). Hikâyedeki her detay ve her tasvir gelinin duygularını, acılarını, dertlerini anlatmaya yöneliktir.

Unutilgan Ayol' da kadın için zaman ve idrak kavramı durmuştur. Aklında insanlar onu haram işleri için lânetlerler. Beş sene önce vefat eden ninesinin ruhu onun perişan hâline sessizce ağlar. Babasının “Bıçakta zalim bir güç var.” dediğini hatırlar. Burada yazar, “Aslında zalim güç nedir ve zulmün kaynağı nerede? Niçin en iyi adam bile zulmedebilir?” mahiyetindeki soruların cevabını bulmak için kıvranıp durur. Zulüm ve kötülüğün kaynağının bıçakta değil, insanda olduğunu ruhen idrak eder. Şuursuz hâlde kalbinde meydana gelen duygulardan kendini tanıyamaz. Hikâye kahramanı dertli ve düşünceli bir hâlde görünür. Bunlardan da anlaşılacaktır ki her yazar ifade vasıta ve tekniklerini kahramanın bakış açısı, ruh dünyası ve yaşam tarzını anlatmaya yöneltir. Nazar Eshonqulov hayal vasıtasıyla gelinin iç dünyası ve onun tertemiz duygularının ne kadar samimi ve temiz olduğunu tasvir eder. Salomat Vafo ise hayal vasıtasıyla günaha batmış kadının kendini analiz ederek onun ruhen temizlenmesini göstermeye çalışmıştır.

Günümüz hikâyelerinde kahramanın hâlini daha açık ifade etmek için simgesel tasvir tekniğine de genişçe başvurulmaktadır. “Simge, olayın timsalidir. Olayın kendisi güzel değildir, onun timsali güzeldir. Bir taş değil, taşa işlenmiş hayal güzeldir. Edebiyatın ilahî gücü işte bu hayali yaratabilmesindedir. Sanat yaratmaktır. Yaratmak ise ilahîliğe dâhil olmaktır. Yaratma zevki diğer bütün zevklerden, yaratma acısı da diğer bütün acılardan daha yüksektir. Güzelliği yaratmak ise ilahîliği bilemektir.” (Eshonqulov, 1998)

Nazar Eshonqulov, rüya vasıtasıyla kocanın deponun pas tutmuş kilidini açamadığı bir tabloyu çizer. Burada kilit ve depo birer simgedir. Depo gelinin kalbi, gönlü; kilit de ona gidecek yoldur. Demek ki bunca yıl birlikte yaşamış olmalarına rağmen kocası onu anlayamamıştır, onun gönlüne yol bulamamıştır. Şimdi de gelini anlamaktan daha da uzaklaşmış durumdadır.

Hikâyede gelinin rüyası tasvirinde de simgesellik vardır. Gelin, rüyasında kocasını çok güzel bir kadınla lale tarlasında ele ele tutuşmuş sohbet ederken görür. Kocasını kadınla lale toplamaktadır, onların peşinden giden kız da yere dökülen çiçekleri toplamakla meşguldür. Kız, çok genç ve zayıftır, o pek güzel olmadığı için kimse ona dikkat etmemektedir. Dikkatle bakıldığında kız gelinin ta kendisidir. Kadının lale tarlasında çıkardığı, rüzgârda uçuşan kırmızı elbisesini yakalamak için koşarken kızcağız ayağı takılıp yere düşer. O anda yastığı kucaklayan gelin uykudan uyanır. Rüya da kıza dikkat edilmemesi gelinin yalnızlığına, kocası tarafından ihmal edildiğine işarettir. Kızın zayıf, genç ve öyle pek güzel olmaması da onun kaderin karşısında çaresiz olduğunu gösterir. Rüzgârda uçuşan kırmızı elbise gelinin saf ve samimi duygularının havaya uçurulduğunu, arzu ve hayallerinin boşa gittiğini gösterir.

Salomat Vafo'nun hikâyesinde de birkaç simgesel tasvir yer almaktadır. Hikâye kahramanının "güzün çöktüğü çölün ortasında yatması", "suyun dibine çökmeye başlaması" onun iki yol ayrımında durduğunu; "uzaklardan uyanıp gelen rüzgârlar", kadının kulağına çalınan "köhne sesler", çiçek tarhı gibi açan "gökteki yıldızlar" da onun kendini anlamaya başlamasını temsil eder.

Nazar Eshonqulov simgeler yardımıyla gelinin acıklı ve hüznü hâlini aktarırken Salomat Vafo da günahlarını itiraf ederek ruhen temizlenen kahramanın hâlini inandırıcı bir şekilde anlatmıştır.

Söz konusu hikâyelerde insanın tabiatı, karakteri, kısmeti ve düşünce dünyası çok etkileyici şekilde tasvir edilmiştir. Bu yazarların kullandığı rüya, hayal, simgesel ifade ve tasvirler, hikâyenin şekline ve anlamına uygun biçimde kullanılarak kahramanın ruh hâlini anlatmaya çalışmaktadırlar. İnsan hayatındaki küçük olaylar zeminindeki incelikler farklı ifade şekilleriyle etkili bir biçimde aktarılmaktadır.

Kadın ruhunun tasviri modern Türk hikâyelerinde de farklı şekillerde ortaya konmaktadır. Bu mahiyetteki hikâyecilerden biri Fûruzan'dır. Fûruzan genelde kadın kalbini, dolayısıyla da onun iç dünyasını anlatmaya, onu daha derinden analiz etmeye çalışır. O, hikâyelerinde kadının gönül dünyasını parçalayan dertleri farklı olaylar zemininde anlatır. Kadının aşağılanması, ona başkaları tarafından hakaret edilmesi, onun her türlü zorluğa göğüs gererek aile içindeki bağı koruması, çocukları için canını bile vermeye hazır olması Fûruzan hikâyelerinde ön plandadır. "Gerçekten de İstanbul'un kenar semtlerinde yaşayan onurlu ve fakir insanları, göçmenleri, yoksulluktan, çaresizlikten, masumane saflıktan dolayı muhterislerin dünyasındaki tuzaklara düşen genç kadın ve kızları, aile içi ilişkileri, kuşak çatışmalarını, örselenmiş ve itilmiş çocukları anlatan hikâyeleriyle farklı bir ses yükseltir Fûruzan." (Külahlıoğlu, 2015:374) Onun *Parasız Yatılı* adlı hikâyesinde çocuğunun iyi yetişmesi için her türlü zorluğa hazır olan özverili anne karakteri ele alınmıştır. Anne, kızının eğitim alması için hastanede hasta bakıcı olarak çalışmaya bile razıdır. Yeter ki kızı parasız yatılı okulu sınavlarını başarıyla versin. Aksi takdirde ailedeki mali yetersizlikten dolayı kızın eğitimi kesintiye uğrayacaktır. Sabahın köründe işe gitmek üzere yola koyulan annenin ruh hâli oldukça etkileyicidir. O, adeta yavrusuna yiyecek arayan bir anne kuş gibi çırpınıp durmaktadır. Bu sürecin sonrasında bu anne tatlı hayallere dalar. O, kızı için gereken parayı bulup ona çok lezzetli yemekler hazırlamaya söz verir. Çocuğunun okuyup iyi bir meslek sahibi olmasını arzu eder. "Hikâyede küçük günlük hayatları tasvir edilen anne ve kız, sadece fakir değil aynı zamanda iyi, masum ve gayretlidirler. Okuyucuda acıma duygusu uyandıran sebep, onların hayat karşısında kimsesiz ve yalnız kalmaları, hayat mücadelesi içerisinde ezilmeleridir. Toplum, böyle insanlara

kayıtsız kalmamalı, anlayışsız davranmamalıdır. Hikâyeci, küçük hadiseler, toplumun kayıtsızlık ve anlayışsızlığını da duyurmaya çalışır." (Kaplan, 2009: 317) Hikâyeci bazen eserdeki hayalî tasviri, eserin anlamına sindirir. Kahramanlar, yaşadıkları geçmiş günleri hayallerinde canlandırır. Baba hakkındaki hayalleri şöyle ifade edilir: "Bu muşamba eve babasının yaşadığı günlerdeki düzenden kalmış, ferahlığın, korkusuzluğun anıydı. Niçin babasını hep yaşayacak sanmışlardı? O da ölecek gibi görünmüyordu. Öyle dürüst öyle kesin bir adamdı ki ölümün sinsiliği ona hiç gölge düşürmemişti. Evine her gece ekme alıp gelen bir erkeğin yokluğu, sessizlik olup yerleşmişti odalarına." (Kaplan, 2009: 314) Kadın yalnızdır. Benzer şekilde bir tasvir Salomat Vafo'nun Qora Beva (Kara Dul) adlı hikâyesini hatırlatır. Eser kahramanın tamamıyla bir başınadır. Yazar kadının iç dünyasında varlığını sürdüren bu cereyanı açık bir şekilde anlatırken detaylar vasıtasıyla tasvir eder: "Yine evlere sessizlik ve zulüm çöktü. Duvarlar, duvar kağıtları, kapılar, aynalar, dolaplar sadece mahzun, ne zamandan beri insanı bıktıran sükunet ibadetine başlamış, duvara dayanmış aynalı dolapta duran kap kaçağın arasında, karanlığın derinliklerine birisi "sus" diye fısıldamış, işte o "sus" denilen sükunet yayılmıştı, eğer yine bu sessizlik o an devam edecek olsa, tam da onun kendisinin üzüntüden "çat" diye yarılması muhtemeldi." (Vafo, 2004: 166).

Kadın ruhundaki bu geliş gidişlerin doğrudan doğruya yansımaları ve duyguların birbirleriyle mücadelesi onun gerçek hayatında mevcut olan zorluklara ve keskin değişikliklere bağlıdır. Kahramanın ruh hâlinin evdeki eşyalar vasıtasıyla tasvir edilmesi her iki yazarın kahramanlarının iç dünyasının canlı bir şekilde gözler önüne serilmesine imkân verir. Onlar, kahramanların düşünce ve hatıralardan yola çıkarak onların görünüşüne dikkat çekerler. Onlar, kahramanlarının dertli ve mahzun ruh hâllerini mahir bir şekilde dile getirirler. Hikâyelerdeki kahramanlar düşünce ve tahayyül vasıtasıyla kendi kendileriyle ilgili muhakemeler yapar, bu süreçte de ruhen ezilirler.

Firuzan'ın hikâyesindeki kadının yalnızlığın yanı sıra güçsüz omuzlarında büyük bir sorumluluk da vardır. Bu yüzden kızını bedava olan yatılı okula vermek ister. Zaten bir hasta bakıcıdır, kiralık bir evde yaşamaktadır. Bütün bu maddi imkânsızlık ve sıkıntılar içerisinde o, kızının okul parasını nasıl biriktirecektir? Her şeye rağmen bu annenin kalbinde herkese yetebilecek kadar şefkat vardır. İşte bu mukaddes duyguyu evladına tam manasıyla göstermek ister. Onun inancına göre insanı insan yapan, kalbini ateş gibi ısıtıp güneş gibi aydınlatan güç sevgidir. Anne çocuğunun kalbinde hayata, onun bütün ihsanlarına karşı coşkulu bir sevgi beslemesini ister. Bu yüzden de gelecekte onun bilgili ve maneviyatlı bir insan olmasını diler. Fakirlikten kurtulma çaresini arar ve sonunda böyle bir karar alır. "Füruzan'ın birkaç hikâyesinde yoksul aile çocuklarının okuma umutlarını gerçekleştirecekleri tek yer, parasız yatılı okullarıdır. "Parasız Yatılı" hikâyesindeki anne kurtuluş yolunun okumaktan geçtiğini anlayarak kızını parasız yatılı sınavına götürür. Anne, henüz kızı sınava girmeden kızının öğretmen olduğunu hayal eder. O gün geldiğinde kendisi de hasta bakıcılığı bırakıp kızıyla Anadolu'ya gidecektir." (Bulduker, 2006: 49)

İşsizlik ve ekonomik kriz, her insanın hayatını etkiler. Bu çerçevede hayatın zorlaşması kadının manevî dünyasını da etkilemiştir. Kadın hastaneye işe alınmadan önce başhemşireyle görüşür. Onun soruları ve yaptığı tembihler kadını adeta serserilettir. "Yoksulluk konusunun işlendiği "Parasız Yatılı" hikâyesinde hasta bakıcılık

yapmak isteyen anneye başhemşirenin verdiği öğüt, toplumda kadından beklenen ciddiyet ve sorumluluğu göstermesi bakımından ilginçtir: “Genç güzel kadınsın. Burada oluru olmaz bulunur. Ciddi ol. Bir şey denirse senden bilirim. Malum, kancık köpek kuyruk sallamadıkça hikâyesi. Boya filan da istemez. Kendinden mi yanağının, dudağının rengi? İşte bilmem artık” (s.102) (Bulduker, 2006: 43).

Hikâyede insanın kaderi ve kısmeti geçmiş ve günümüz sorunları, geleceğe yönelik inanç ruhu ile bağlı hâlde anlatılır. Türk hikâyesinde böyle bir kader sahipleri olan kişilerin hayatını anlatmakla insanlararası ilişkiler, yaşamın zor ve çelişkili yanları değerlendirilmektedir. “Dayanılmaz acılar içinde bırakılmış, ölümcül bir yaşamaya terk edilmiş insanlar hep ekonomik düzenin belirlediği yaşama biçiminden bu sonuca varırlar. Bu sonuç, ülkemizin toplumsal yaşamasındaki aksaklıkları, çıkmazları vurgulayarak, okuru haklı, onurlu bir öfkeye çağırır... Yatılı okulun kapısında, parasız okuma sınavını kazanıp kazanmadığı belirsiz bir kız çocuğu, “Ah Güzel İstanbul” öyküsünde, genelev kadını olarak karşımıza çıkar; kurtuluşu intiharda bulur. (İleri, 2008:27)

Füruzan’ın bugünkü hikâyelerinin karakterleri daha çok ruhsal dalgalanmalar, sonsuz manevî gerilemeler işkencesinde tasvir edilir. Hayatın ağır darbeleri, yaşamın acımasız sınavları sonucunda kişiliği, manevî dünyası sınavdan geçen kadınların hayatını anlatırken Füruzan Türk hikâyeciliğinde yeni kahramanlar kuşağını yaratmıştır.

“Parasız Yatılı (1971) Füruzan’ın bütün öykü serüveninde izleyeceği ana damarı yansıttığı için önemlidir. Küçük kızların hayat karşısındaki yenilgileri, anne kız arasındaki ilişkiler, yoksulluk, geçmişe özlem bu öykülerde ana izleklerdir.” (Tosun, 2013: 262)

Günümüz Özbek ve Türk hikâye yazarları, kadın ruhunu bütün karmaşıklığıyla ifade etmeye, onun kaderinde anlaşılması güç olan yönleri anlamaya çalışmaktadırlar. Hikâyelerdeki kadınlar düşünen, karşılaştığı durumlar karşısında fikir yürüten ve duygularını bütün incelikleriyle hisseden insanlardır.

Kaynakça

Ergasheva Jamila (2004). *Ayol Jodusi (Qissa va Hikoyalar To’plami)*, Toshkent: Adabiyot Jamg’armasi Nashriyoti.

Eshonqulov N. (1998). “Ijod Quadrat, Go’zallik, İlohıyotga Daxldorlıkdir”, *Milliy Tiklanish*, 19 May 1998.

Eshonqulov N. (2005). *Shamolni Tutib Bo’lmaydi (Qissa va Hikoyalar To’plami)*, Toshkent: Alisher Navoiy Nomidagi O’zbekiston Milliy Kutubxonasi Nashriyoti.

Bulduker Gülten (2006). *Füruzan’ın Hikâyeciliği Üzerine Bir Araştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Hasanov Sh. (2007). “Abdulla Qahhorning Hikoyanavislik Mahorati”, *O’zbek Tili va Adabiyoti*, S. 6.

İleri Selim (2008). “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, S. 286.

Kaplan Mehmet (2009). *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan Mehmet (2009). “Parasız Yatılı”, *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Külahlıoğlu İ. A. (2015). "Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi", *Yeni Türk Edebiyatı, (1839-2000)*, (Editör: Ramazan Korkmaz), Ankara: Grafiker Yayınları.

Tosun Necip (2013). "Füruzan: Dağılan Aileden Dokunaklı Öyküler", *Öykümüzün Kırk Kapısı*, Ankara: Hece Yayınları.

Vafo Salomat (2004). *Tilsim Saltanati*, Toshkent: Sharq Nashriyoti.

Yelok Veli Savaş (2012). "Korku", *Kurgan Edebiyat*, S. 10.

Yo'ldosh A. (2007). *Bir Tun va Bir Umr*, Toshkent: Yangi Asr Avlodi.